

Hogyan építsünk tanösvényt?

Az 1996 decemberében alakult Földtani Örökségünk Egyesület első jelentős kiadványa Kiss Gábor a tanösvények létesítésének elméletéről és gyakorlatáról szóló, 1999-es kiadású kézikönyve „Hogyan építsünk tanösvényt?” címmel. A szerző szándéka szerint a könyv „minden hasznos információt és fontos tudnivalót tartalmaz, amely a tanösvények létesítéséhez és üzemeltetéséhez szükséges”. Azokhoz szól, akik cselekvő részesei kívánnak lenni természeti környezetünk megővésének, tevőlegesen kívánják előmozdítani, hogy természeti és kultúrtörténeti értékeink méltó módon bemutatassanak. (Nemcsak pedagógusok forgathatják haszonnal, hanem a tanösvényeket létesítő, fenntartó, üzemeltető szervezetek szakemberei is.)

A kötetben a tanösvényépítés és üzemeltetés mint a környezeti nevelés egyik ígéretes és hatékony eszköze jelenik meg. Ugyanakkor nyilvánvalóan kapcsolódik a honismeret és az egészségnevelés tantervi területeihez is. A téma kifejtésekor hangsúlyos szerepet kap a „tanösvény-program” közösségszervező, magas szintű helyi összefogást igénylő jellege. A kiadó egyesület nem titkolt szándéka ennek a munkának a fellendítése, a bemutatóhelyek számának gyarapítása, országos információs bázis létrehozása. A kérdéses kötet egyértelmű, világos szövegezése, részletes, információkban gazdag tartalma, a megvalósítás minden gyakorlati szempontjára körültekintő alapossggal kiterjedő jellege jól segítheti ezen szándékok megvalósulását.

Az első, elméleti részben a fogalomtisztázáson túl sor kerül a tanösvények funkcióinak megvilágítására, a tanösvények fajtáinak leírására, és felvetődnek létesítésük módszertani kérdései is. A második, gyakorlati rész tulajdonképpen technológiai leírás, a tanösvények kialakításának „menetrendje” példákkal kiegészítve, a fenntartás, karbantartás és finanszírozás kérdéseit is tárgyalva.

Amikor elindultam, gondolataim vezetésében a könyv lapjaira hagyatkozva, magam is egyfajta tanösvényt jártam be. Arról tanultam, hogyan kell valamit elkezdni és be is fejezni. Hogyan kell valamit megcsinálni, végigvinni? Azt hittem, az ilyesmi borzasztóan nehéz, már-már lehetetlen. És

tessék! Tanösvények pedig vannak. Így e könyvet elolvasva szinte egyszerűnek tűnik: igényfelmérés, szakmai előkészítés, engedélyeztetés, kivitelezés, karbantartás és mindehhez szinte megszámlálhatatlanul sok konkrét tevékenység tartozik: a lakosság körében való tájékozódástól a „bozótvágáson” át a népszerűsítő kiadványok szerkesztéséig.

Ezért is találtam furcsának az illusztráción szereplő figura feltűnő magányosságát. (Ezt a hatást a címlapon megjelenő színes társaság csak némiképp ellensúlyozza.) Az illusztráció jellemzője, hogy nem képes árnyalni, inkább leegyszerűsíti a szövegben közölt mondanivalót. (A természetszeret, a természethez való érzelmi kötődés kifejezéseként nem vonzó például az üdvözült mosollyal facsemetét ölelő figura apró szívecskével a feje felett. Az illusztrációk „főhőse” egy antropomorfizált „T” betűt formázó figura, amely (a tanulóvezető és a szácutca asszociációk elhessegetését követően) nyilvánvalóan tanösvényre utal. Az illusztráció jellemzője az alapfigura hermafroditizmusa, meghatározatlan nemi jellege, valamint annak homályossága, hogy felnőttet vagy gyermeket ábrázol-e. Érteni vélem, hogy tárgyunk szempontjából ez lényegtelen, sőt az ilyen ábrázolásban kifejeződéhet az „ehhez mindenkinek köze van” gondolat, de akkor miért változik meg ez a felfogásmód a 101. oldalon, ahol egy férfi-attribútumokkal (csokornyakkendő, aktatáska) felszerelt, riadt ábrázatú, verejtékező figura

kopogtat az önkormányzat ajtaján? Lehet, hogy az egész procedúrában a hatóságokkal való kapcsolat a leginkább embert próbáló? A rejtett üzenetekbe jobban nem belemélyedve, úgy gondolom, hogy a tanösvény készítésnek ebből a „receptjéből” sokrétű, hosszú távú, értelmes cselekvési program bontakozhat ki.

Kimondott elv a lehető legkisebb mértékű beavatkozás előidézése a tájban. Ezen elv véghezvitele mind a tanösvény fizikai kialakításakor, mind annak használatakor, akadályokba ütközhet.

A természet viszonylagos zavartalansága érdekében a tájkoztató táblák nemcsak információkat közölnek, hanem, úgy tűnik, a látogatók viselkedésének befolyásolására is kísérletet tesznek. Érdekes ezzel kapcsolatban az a dilemma, hogy mely információkat érdemes közölni, melyeket inkább elrejtteni, például a védett növények esetében.

A könyvbemutatótálunk arra vonatkozóan, hogy milyenek is lehetnek a re-

ménybeli tanösvénylátogatók, akik a szóban forgó műben egyszerre veszélyeztető és védelmező, de mindenképpen felvilágosítandó csoportként jelennek meg.

A Soros Alapítvány támogatásával készült, 126 oldalas, illusztrációkban bővelkedő, nyolc táblázatot, hét ábrát, öt mellékletet (benne ajánló bibliográfiát) tartalmazó, angol nyelvű összefoglalóval ellátott kötetet szerzője Kiss Gábor, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Alkalmazott Tájékoztató Tanszékének munkatársa. A címlap és az illusztrációk *Bán Janka* középiskolai diák munkái. A kötetet lektorálták: *Bihari György*, *Gasztonyi Éva* és *Varga Ferenc*. A könyv a Földtani Örökségünk Egyesület címén (1113 Bp. Zsombolyai u. 6. 1125 Bp. Pf. 229.) 380 Ft-os áron szerezhető be.

KISS GÁBOR: *Hogyan építsünk tanösvényt?* Földtani Örökségünk Egyesület, Bp., 1995.

Huszár Zsuzsanna

Süss fel nap!

Az ismertetőkönyv természetesen nem vállalkozik arra, hogy teljességre törően feltárja a mai Magyarországon működő alternatív pedagógiai műhelyeket, modelleket vagy módszereket. „Csupán” lehetőséget teremt arra, hogy néhány, a hagyományostól eltérő pedagógiai műhely bemutathassa eddig elért eredményeit, elmondhassa pedagógiai hitvallását, ismertesse nevelési filozófiáját úgy, hogy mindezt a gyakorlati alkalmazás során nyert tapasztalatokkal is igazolhassa.

A kötet két fő részből áll. Az első részben olyan óvodák és iskolák mutatják be tevékenységüket, amelyek valamelyik, ma már klasszikusnak mondható reformpedagógia követőinek vallják magukat. A második rész alkotói kevésbé ismert pedagógiai irányzatok, vagy azok egyes elemeinek átvételével, alkalmazásával elért eredményeiket ismertetik.

Az első rész bevezetővel kezdődik. Az ismert szerzők – egy-egy tradíció hazai „főpapjai” – igyekeznek nagyon röviden, a legalapvetőbb, leglényegibbnek tartott jellemzőkkel bemutatni a Montessori-, a

Waldorf- és a Freinet-pedagógiát. Ekkora terjedelemben ez természetesen lehetetlen vállalkozás, az ismertetés vázlatos marad, aki ebből akarja megismerni ezeket az irányzatokat, az csalódní fog, nem a különbségek, hanem a hasonlóságok a szembetűnők: „Segíts nekem, hogy magam tudjam csinálni.” (*Montessori*). „Nem az a feladatunk, hogy a felnövekvő generációnak meggyőződéseket közvetítsünk. Hozzá kell segítenünk, hogy a saját ítélőerejét, a saját felfogóképességét használja. Tanuljon meg a saját szemével nézni a világban...” (*Rudolf Steiner*). „Szót adni a gyerekeknek” (*Célestin Freinet*).